

DOI 10.58423/2786-6742/2026-14-423-441

УДК 336.221:349.3

Олена СУКАЧ

кандидат економічних наук, доцент
завідувач кафедри фінансів

Східноєвропейський університет імені Рауфа Аблязова
м. Черкаси, Україна

ORCID ID: [0000-0001-7150-0262](https://orcid.org/0000-0001-7150-0262)

Scopus Author ID: [57219805861](https://orcid.org/57219805861)

ПОДАТКОВА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ МІНІМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: ФІНАНСОВО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Анотація. Стаття присвячена комплексному дослідженню податкової системи як інструменту мінімізації фінансових ризиків у сфері соціального забезпечення. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю забезпечення фінансової стійкості систем соціального захисту в умовах економічної нестабільності, демографічних викликів та зростаючого навантаження на державні бюджети. Мета статті полягає у визначенні механізмів та інструментів податкової політики, які можуть ефективно мінімізувати фінансові ризики у сфері соціального забезпечення з позицій фінансового права. У роботі використано системний підхід, методи порівняльного аналізу, формально-юридичний метод та метод фінансово-правового моделювання. Досліджено теоретичні основи взаємозв'язку податкової системи та соціального забезпечення, проаналізовано типи фінансових ризиків у системі соціального захисту, охарактеризовано правові механізми податкового регулювання для забезпечення фінансової стабільності соціальних фондів. Розглянуто міжнародний досвід використання податкових інструментів. Проведено аналіз даних країн Європи та України щодо рівня податкового навантаження, структури соціальних внесків, частки ВВП, що спрямовується на соціальні видатки, та дефіциту пенсійних і соціальних фондів. Встановлено, що у країнах ЄС вищий рівень фіскальної дисципліни та диверсифікації джерел соціального фінансування дозволяє знижувати ризики дефіциту, тоді як в Україні зберігається залежність від державних трансфертів і обмеженість ресурсної бази. Встановлено, що ефективна податкова політика здатна знизити ризики дефіциту фінансування соціальних програм через диверсифікацію доходів, стимулювання економічної активності та створення резервних механізмів. Запропоновано рекомендації щодо вдосконалення податкового законодавства, включаючи цільові податки, оптимізацію єдиного соціального внеску та стимулювання добровільного пенсійного забезпечення. Окремо наголошено на розмежуванні правової природи єдиного соціального внеску як консолідованого страхового платежу поза межами податкового законодавства України та його статистичної класифікації за методологією OECD, що відносить обов'язкові соціальні внески до податкових надходжень для цілей міжнародних порівнянь. Обґрунтовано практичні пропозиції щодо запровадження диференційованої ставки єдиного соціального внеску, створення резервного фонду солідарної пенсійної системи та вдосконалення адміністрування податкових платежів з метою зниження ризику мінізації доходів.

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Ключові слова: податкова система, фінансові ризики, соціальне забезпечення, фінансове право, єдиний соціальний внесок, пенсійна система, податкове регулювання, соціальні фонди.

JEL Classification: G32, H20, H53, K34

Absztrakt. A tanulmány az adórendszer, mint a szociális ellátás területén jelentkező pénzügyi kockázatok minimalizálását szolgáló eszköz átfogó vizsgálatával foglalkozik. A kutatás aktualitását a szociális védelmi rendszerek pénzügyi stabilitásának biztosítása iránti igény indokolja a gazdasági instabilitás, a demográfiai kihívások és az állami költségvetésekre nehezedő növekvő terhek körülményei között. A tanulmány célja azon adópolitikai mechanizmusok és eszközök meghatározása, amelyek pénzügyi jogi szempontból hatékonyan képesek minimalizálni a szociális ellátás területén jelentkező pénzügyi kockázatokat. A kutatás a rendszerszemléletű megközelítést, az összehasonlító elemzés módszereit, a formális jogi módszert, valamint a pénzügyi-jogi modellezés módszerét alkalmazza. Vizsgálatra kerültek az adórendszer és a szociális ellátás közötti összefüggés elméleti alapjai, elemzésre kerültek a szociális védelmi rendszer pénzügyi kockázatainak típusai, továbbá bemutatásra kerültek az adószabályozás azon jogi mechanizmusai, amelyek a szociális alapok pénzügyi stabilitásának biztosítását szolgálják. Bemutatásra került az adóügyi eszközök alkalmazásának nemzetközi tapasztalata. Elemzésre kerültek az európai országok és Ukrajna adatai az adóterhelés szintje, a társadalombiztosítási járulékok szerkezete, a szociális kiadásokra fordított GDP-résarány, valamint a nyugdíj- és szociális alapok hiánya tekintetében. Megállapítást nyert, hogy az EU országokban a magasabb szintű fiskális fegyelem és a szociális finanszírozási források diverzifikációja lehetővé teszi a hiánykockázatok csökkentését, míg Ukrajnában továbbra is fennáll az állami transferektől való függőség és a forrásbázis korlátozottsága. Megállapítást nyert, hogy a hatékony adópolitika a bevételi források diverzifikációja, a gazdasági aktivitás ösztönzése és tartalékmechanizmusok létrehozása révén képes csökkenteni a szociális programok finanszírozási hiányának kockázatát. Javaslatok kerültek megfogalmazásra az adójogszabályok továbbfejlesztésére, beleértve a célzott adók alkalmazását, az egységes társadalombiztosítási járulék optimalizálását és az önkéntes nyugdíj-előtakarékosság ösztönzését. Külön hangsúlyt kap az egységes társadalombiztosítási járulék jogi természetének, mint az ukrán adójogszabályok hatályán kívül eső konszolidált biztosítási befizetésnek, valamint az OECD módszertana szerinti statisztikai besorolásának elhatárolása, amely a kötelező társadalombiztosítási járulékokat a nemzetközi összehasonlítások céljából az adóbevételek közé sorolja. Gyakorlati javaslatok kerültek megalapozásra az egységes társadalombiztosítási járulék differenciált mértékének bevezetésére, a felosztó-kirovó nyugdíjrendszer tartalékalapjának létrehozására, valamint az adóbefizetések adminisztrációjának fejlesztésére a jövedelmek árnyékgazdaságba kerülésével kapcsolatos kockázatok csökkentése érdekében.

Kulcsszavak: adórendszer, pénzügyi kockázatok, szociális biztosítás, pénzügyi jog, egységes szociális járulék, nyugdíjrendszer, adószabályozás, szociális alapok

Abstract. The article is devoted to a comprehensive study of the tax system as a tool for minimizing financial risks in the field of social security. The relevance of the research is driven by the need to ensure the financial stability of social protection systems under conditions of economic instability, demographic challenges, and increasing pressure on public budgets. The aim of the article is to identify mechanisms and instruments of tax policy that can effectively minimize financial risks in the sphere of social security from the perspective of financial law. The study employs a systems approach, comparative analysis methods, a formal-legal method, and financial-legal modeling. The theoretical foundations of the interrelationship between the tax system and social security are examined; types of financial risks within the social protection system are analyzed; and legal mechanisms of tax regulation aimed at ensuring the financial stability of social funds are characterized. International experience in the use of tax instruments is also considered. An analysis of data from European countries and Ukraine is conducted regarding the level of tax burden, the structure of social contributions, the share of GDP allocated to

social expenditures, and the deficit levels of pension and social funds. It is established that in EU countries a higher level of fiscal discipline and diversification of social financing sources helps reduce deficit risks, whereas Ukraine remains dependent on government transfers and continues to face a limited resource base. It is determined that effective tax policy can reduce the risk of funding deficits in social programs through revenue diversification, stimulation of economic activity, and the creation of reserve mechanisms. Recommendations are proposed for improving national tax legislation, including earmarked taxes, optimization of unified social contribution rates, and incentives for participation in voluntary pension schemes. Particular attention is given to distinguishing the legal nature of the unified social contribution as a consolidated insurance payment that falls outside Ukraine's tax legislation from its statistical classification under OECD methodology, which treats compulsory social contributions as tax revenue for the purposes of international comparison. Practical proposals are substantiated regarding the introduction of a differentiated unified social contribution rate, the establishment of a reserve fund for the pay-as-you-go pension system, and the improvement of tax administration to reduce the risk of income being shifted into the shadow economy.

Keywords: tax system, financial risks, social security, financial law, unified social contribution, pension system, tax regulation, social funds.

Постановка проблеми. Сучасні системи соціального забезпечення стикаються з безпрецедентними викликами, пов'язаними з демографічним старінням населення, нестабільністю ринків праці, економічними кризами та структурними трансформаціями суспільства. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСД), державні видатки на соціальний захист у країнах ОЕСР становлять близько однієї п'ятої ВВП (приблизно 20–22% ВВП у середньому), тоді як у багатьох країнах Західної Європи вони перевищують 25% ВВП [1], що створює значне навантаження на державні фінанси та актуалізує питання забезпечення фінансової стійкості соціальних систем. Податкова система, у цьому контексті, відіграє ключову роль у формуванні фінансових ресурсів для соціального забезпечення. Згідно з дослідженнями Міжнародної організації праці (МОП), близько 60% фінансування систем соціального захисту у світі забезпечується через податкові надходження та соціальні внески [2]. В Україні ситуація характеризується особливою складністю – тінізація економіки, нестабільність податкових надходжень, демографічна криза та наслідки військової агресії створюють критичні ризики для фінансової спроможності системи соціального забезпечення. За таких умов, фінансово-правовий аспект взаємодії податкової системи та соціального забезпечення набуває особливого значення, оскільки саме правові механізми визначають порядок мобілізації, розподілу та використання фінансових ресурсів, встановлюють гарантії прав громадян на соціальний захист та визначають відповідальність держави за виконання соціальних зобов'язань. Саме Конституція України гарантує право на соціальний захист (ст. 46), що потребує належного фінансового забезпечення через дієву податкову політику [3].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика взаємозв'язку податкової політики та соціального забезпечення досліджувалася у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Фундаментальні дослідження з питань фінансового права та оподаткування представлені у роботах Л. Воронової, М.

Кучерявенка, О. Орлюк, які розробили теоретичні основи податкового регулювання та його впливу на соціально-економічні процеси. Ю. Касперович досліджував функції податкової системи, податкові стимули, механізми забезпечення бюджетної стійкості та ефективності податкової політики [4]. Разом з тим, В. Угрин обґрунтував взаємозв'язок податкової політики із соціальною справедливістю, фінансуванням соціального захисту та мінімізацією соціальних ризиків [5]. Систему оподаткування та єдиний соціальний внесок як фінансову основу реалізації соціальних гарантій держави досліджував О. Фрадинський [6]. Питання фінансових ризиків у системі соціального забезпечення та їхню мінімізацію досліджували О. Волошина, М. Ковальова, В.Боженко [7], В. Скриль [8], О. Казарян [10]. Окрема увага авторів була приділена механізмам фінансування соціального забезпечення [9; 10].

У зарубіжній літературі значну увагу приділено податковому фінансуванню соціальних систем, а також адаптації систем соціального захисту до економічних криз. Так, Castel-Branco та колектив авторів досліджують сучасні моделі фінансування соціального забезпечення, роль податкової системи, цифрового оподаткування та соціальних внесків у забезпеченні фінансової стійкості соціального захисту [11]. У праці Е. Assal проаналізовано вплив податкової системи на рівень соціального захисту пенсіонерів, взаємозв'язок оподаткування, пенсійної політики та фінансової безпеки населення [12].

Правові механізми координації соціального страхування в ЄС, фінансування соціального забезпечення та взаємозв'язок соціальних внесків із податковою системою представлено у дослідженнях L. Piñeiro [13] P. Diamond та C. Coile, A. Börsch-Supan [14]. Авторами вивчено фінансову стійкість пенсійних систем, демографічні ризики, реформування соціального забезпечення та роль податкової політики. Іноземні науковці досліджували вплив податків і соціальних трансфертів на рівень бідності, нерівності та фінансової стійкості систем соціального захисту, проаналізували соціальну політику, правові механізми фінансування соціального забезпечення та податкові інструменти підтримки соціальної стійкості. Щороку OECD здійснює аналіз реформ податкової політики, соціальних внесків, податкових пільг та їхнього впливу на фінансову стійкість систем соціального забезпечення [15].

Разом з тим, попри значний науковий доробок, бракує комплексних досліджень, які б систематизували правові механізми податкової мінімізації фінансових ризиків саме у сфері соціального забезпечення з урахуванням сучасних викликів та специфіки перехідних економік.

Формулювання цілей статті. Мета статті полягає у визначенні механізмів та інструментів податкової політики, які можуть ефективно мінімізувати фінансові ризики у сфері соціального забезпечення з позицій фінансового права.

Методи та методологія. Методологічну основу дослідження становить сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Системний підхід дозволив розглянути податкову систему та систему соціального

забезпечення як взаємопов'язані елементи єдиного фінансового механізму держави, виявити системні зв'язки між податковими надходженнями та фінансовою спроможністю соціальних фондів. Формально-юридичний метод застосовано для аналізу нормативно-правових актів, що регулюють податкові відносини та соціальне забезпечення в Україні. Метод порівняльного правознавства використано для вивчення зарубіжного досвіду податкового забезпечення систем соціального захисту у європейських країнах.

Статистичний метод дав змогу проаналізувати динаміку податкових надходжень до соціальних фондів, співвідношення доходів та видатків систем соціального страхування, виявити тенденції та закономірності. Метод фінансово-правового моделювання застосовано для розробки пропозицій щодо оптимізації податкових механізмів мінімізації фінансових ризиків. Аналіз нормативно-правових актів України здійснено за їхніми редакціями, чинними станом на дату проведення дослідження (травень–червень 2026 р.). Порівняльний аналіз охоплює Україну, Німеччину, Францію та США за період 2015–2024 рр. (окремі показники – 2020–2024 рр.); вибір країн зумовлений відмінністю моделей фінансування соціального захисту (бісмарківська, змішана) та наявністю зіставних офіційних статистичних даних. Первинними джерелами слугували бази даних OECD (Revenue Statistics, Social Expenditure Database), звіти Пенсійного фонду України та профільні закони. Середні показники по країнах OECD розраховано як просте середнє арифметичне за наявними в базі OECD спостереженнями без додаткового зваження за чисельністю населення чи розміром економіки, якщо в тексті не вказано інше.

Робочою гіпотезою дослідження є припущення про те, що ефективна податкова політика (диверсифікація джерел фінансування соціальних фондів, оптимізація ставки ЄСВ, створення резервних механізмів) здатна знижувати ризик дефіциту фінансування соціальних програм. Критеріями перевірки гіпотези визначено: 1) наявність оберненого зв'язку між рівнем диверсифікації джерел фінансування соціального захисту та часткою бюджетних трансфертів у видатках соціальних фондів (на основі порівняння даних України та країн ЄС); 2) відповідність емпіричних даних (табл. 1, 2) очікуваному напрямку змін показників дефіциту та податкового навантаження на соціальні фонди.

Основні результати дослідження. Податкова система та система соціального забезпечення є невід'ємними складовими фінансової системи держави, які перебувають у тісному діалектичному взаємозв'язку. З позицій фінансового права, податки виступають основним інструментом мобілізації фінансових ресурсів для виконання державою своїх функцій, зокрема соціальної функції, яка передбачає забезпечення гідного рівня життя громадян, соціальний захист уразливих категорій населення та надання соціальних гарантій.

Конституційно-правовий аспект цього взаємозв'язку закріплений у статтях 46 та 67 Конституції України [3]. Стаття 46 гарантує право на соціальний захист, що включає право на забезпечення у разі повної, часткової або тимчасової втрати

працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від особи обставин, а також у старості. Стаття 67 встановлює конституційний обов'язок кожного сплачувати податки і збори, створюючи фінансову базу для реалізації соціальних прав.

У фінансово-правовій доктрині виділяють три основні моделі податкового забезпечення соціального захисту:

1. Бісмарківська модель, що базується на обов'язкових соціальних внесках працівників та роботодавців, які акумулюються у спеціалізованих соціальних фондах. Ця модель характерна для Німеччини, Австрії, Франції.

2. Беверіджська модель, де фінансування соціального захисту здійснюється переважно з загальних податкових надходжень державного бюджету. Застосовується у Великій Британії, Ірландії, Данії.

3. Змішана модель, що поєднує елементи обох підходів та передбачає диверсифіковані джерела фінансування (соціальні внески, податки, добровільні внески). Використовується в Україні, більшості країн Центральної та Східної Європи.

В Україні ключовим джерелом фінансування системи загальнообов'язкового державного соціального страхування є єдиний соціальний внесок (ЄСВ), запроваджений Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» № 2464-VI [16]. З правової точки зору ЄСВ є консолідованим обов'язковим страховим внеском, а не податком. Відповідно до статті 8 Закону № 2464-VI він не входить до системи оподаткування України, а порядок його нарахування, обчислення та сплати регулюється спеціальним законом, а не Податковим кодексом України. Водночас у міжнародній статистичній практиці OECD обов'язкові соціальні внески, що надходять до сектору державного управління, класифікуються як податкові надходження виключно для цілей міжнародних статистичних зіставлень. Таким чином, у статті розмежовано юридичну природу ЄСВ як страхового внеску та його статистичну класифікацію за методологією OECD.

Стійкість системи соціального забезпечення значною мірою залежить від обсягів надходжень до соціальних фондів та ефективності їх використання. Основним джерелом фінансування більшості систем соціального страхування країн Європейського Союзу та України є обов'язкові внески на соціальне страхування, які відповідно до класифікації OECD належать до податкових надходжень. За даними OECD, протягом 2020–2024 років у більшості розвинених країн спостерігається стабільне збільшення абсолютного обсягу соціальних внесків, хоча їхня частка у ВВП змінюється незначно. Водночас необхідно чітко розмежовувати правову природу таких внесків і їхню статистичну класифікацію. Відповідно до Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 8 липня 2010 р. № 2464-VI, ЄСВ є консолідованим страховим внеском, не входить до системи оподаткування, а порядок його нарахування, обчислення і сплати не регулюється

податковим законодавством України [16]. Разом з тим у методології OECD обов'язкові соціальні внески, сплачені сектору державного управління, статистично враховуються у складі податкових надходжень для цілей міжнародних зіставлень [17]. Тому надалі, коли в тексті йдеться про «податкові надходження» у контексті даних OECD, мається на увазі саме статистична, а не юридична класифікація ЄСВ.

Таблиця 1

Середній показник соціальних внесків по країнах OECD

Рік	Соціальні внески, % ВВП	Частка у загальних податкових надходженнях, %
2015	8,8	25,9
2018	8,9	25,7
2020	9,2	26,6
2021	9,0	25,6
2022	8,7	24,8
2023	8,8	25,5
2024*	9,1	26,4

(*) попередній (розрахунковий) показник за 2024 рік
Джерело: сформовано авторами на основі [17].

Показник «середній по країнах OECD» у таблиці 1 розраховано як просте (незважене) середнє арифметичне за даними бази OECD Revenue Statistics для країн-членів OECD, за якими наявні зіставні дані щодо соціальних внесків за відповідний рік (вибірка охоплює від 34 до 38 країн залежно від року спостереження; повний перелік країн наведено у первинному джерелі [17]). Первинними статистичними показниками є обсяг обов'язкових соціальних внесків у відсотках ВВП та їхня частка у сукупних податкових надходженнях за класифікацією OECD. У більшості країн ЄС доходи систем соціального страхування формуються за рахунок соціальних внесків працівників; внесків роботодавців; державних трансфертів; інвестиційних доходів соціальних фондів. Видатки включають: пенсійне забезпечення; страхування на випадок безробіття; медичне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою непрацездатністю; сімейні та соціальні виплати.

Наведені дані (рис. 1) свідчать, що у 2020 році системи соціального страхування більшості країн працювали з істотним дефіцитом, який покривався за рахунок державних бюджетів. В Україні основним джерелом фінансування соціального страхування є єдиний соціальний внесок (ЄСВ). ЄСВ є цільовим платежем, що спрямовується виключно на фінансування загальнообов'язкового державного соціального страхування (пенсійне, у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності, на випадок безробіття, від нещасного випадку на виробництві). Законодавством заборонено використання коштів ЄСВ на інші цілі, що є важливою гарантією фінансової стійкості системи.

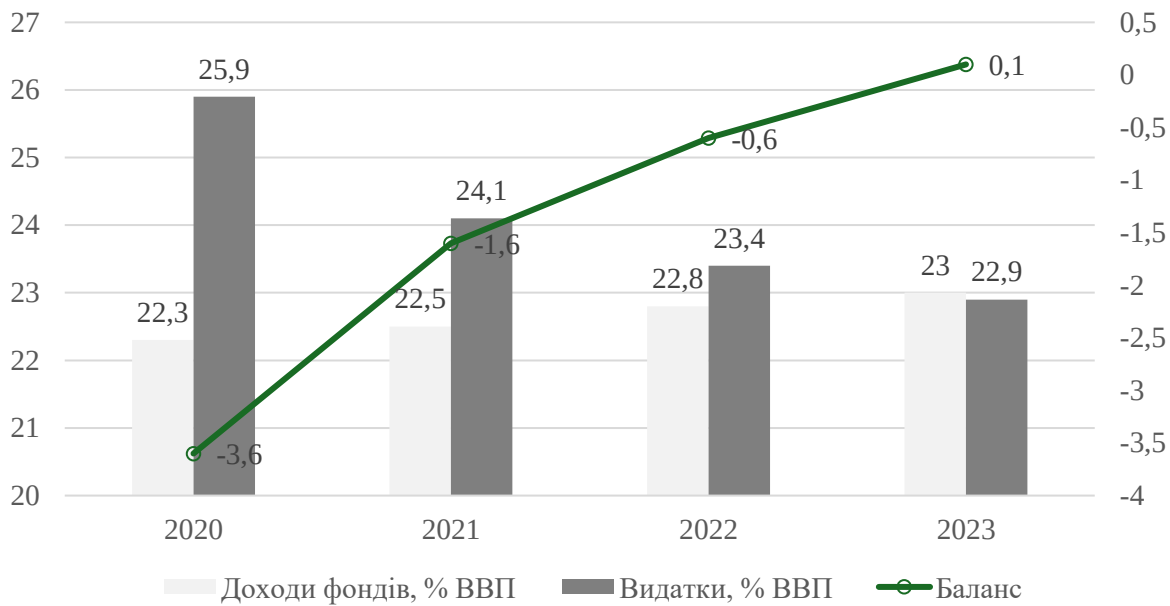

Рис. 1. Динаміка доходів, видатків та балансу фондів соціального страхування (середнє по країнах ОЕСД), % ВВП

*Показник балансу не є первинним статистичним показником ОЕСД і розрахований авторами як різниця між доходами та видатками системи соціального страхування.

Джерело: розраховано авторами на основі даних [1]; [18-20]

Після початку повномасштабної війни відбулися суттєві зміни у структурі доходів соціальних фондів. Основними чинниками зростання стали підвищення середньої заробітної плати; детінізація ринку праці; відновлення економічної активності; цифровізація адміністрування податків. Водночас видатки Пенсійного фонду України збільшувалися швидшими темпами. (табл. 2).

Таблиця 2
Доходи та видатки бюджету Пенсійного фонду України, 2020–2024 рр.

Рік	Власні доходи ПФУ, млрд грн	Кошти державного бюджету, млрд грн*	Загальні доходи ПФУ, млрд грн	Видатки ПФУ, млрд грн
2020	281,8	184,2	466,0	479,2
2021	334,2	177,6	511,8	520,9
2022	403,6	216,8	620,4	612,0
2023	489,0	288,3	777,3	706,0
2024	530,0	326,1	856,1	854,5

Джерело: складено авторами за офіційними даними річних звітів про виконання бюджету Пенсійного фонду України та повідомленнями прес-служби ПФУ за 2020–2024 рр. [21; 23].

*Примітка: показник «Кошти державного бюджету» охоплює не лише трансфери на покриття нестачі власних доходів ПФУ для пенсійного забезпечення за солідарною системою, а й бюджетні кошти на фінансування державних пенсійних програм (зокрема пенсій військовослужбовцям), житлових субсидій, пільг та інших законодавчо встановлених виплат, що адмініструються через бюджет Фонду (пояснення складу показника наведено також у тексті нижче).

Варто зазначити, що кошти державного бюджету, які надходять до Пенсійного фонду України, спрямовуються не лише на покриття нестачі власних доходів Фонду, а й на фінансування окремих державних пенсійних програм (зокрема пенсій військовослужбовцям), житлових субсидій, пільг та інших законодавчо встановлених зобов'язань держави, тому їх не слід автоматично ототожнювати з дефіцитом Пенсійного фонду. Така практика, хоча й забезпечує безперервність виконання соціальних зобов'язань, водночас посилює вразливість системи до макроекономічних коливань, бюджетних обмежень, демографічних змін і кризових явищ. За цих умов особливої актуальності набуває дослідження фінансових ризиків, здатних порушити збалансованість доходів і видатків соціальних фондів та негативно вплинути на ефективність реалізації соціальної функції держави.

Фінансові ризики у сфері соціального забезпечення являють собою ймовірність виникнення негативних наслідків для фінансової стійкості соціальних фондів, що може призвести до неспроможності держави виконувати соціальні зобов'язання перед громадянами. У контексті фінансово-правового регулювання ці ризики можна класифікувати за кількома критеріями (рис. 2).

Рис. 2. Класифікація фінансових ризиків у сфері соціального забезпечення

Джерело: сформовано автором

За джерелами виникнення фінансові ризики у сфері соціального забезпечення поділяються на демографічні, економічні, правові та політичні, кожен із яких по-різному впливає на стійкість соціальних фондів. Вони охоплюють як структурні зміни населення і ринку праці, так і макроекономічну нестабільність, недосконалість нормативного регулювання та управлінські

рішення держави. За наслідками для фінансової системи виокремлюють ризики дефіциту фінансових ресурсів, неефективного використання коштів, девальвації соціальних виплат і накопичення заборгованості, що в сукупності підриває платоспроможність соціальних фондів. Реалізація цих ризиків призводить до зниження рівня соціального захисту населення та зростання навантаження на державний бюджет. Віднесення окремих ризиків до найбільш критичних ґрунтується на трьох критеріях оцінювання: масштаб потенційного фінансового впливу – частка відповідного ризику в загальному обсязі дефіциту фінансування соціальних фондів; ймовірність реалізації – наявність стійкого тренду за останні 3–5 років; керованість – ступінь впливу наявних податкових і правових інструментів на джерело ризику.

За індикатор ризику дефіциту фінансування використано співвідношення власних доходів і видатків Пенсійного фонду України (табл. 2); ризику тінізації економіки – частку тіньової економіки у ВВП за оцінками Міністерства економіки України; а пороговим (критичним) значенням умовно прийнято перевищення частки бюджетних трансфертів понад 30% видатків Фонду, після якого залежність системи від бюджетного фінансування визнається структурною, а не тимчасовою. Вибір саме такого порогового значення має емпіричний, а не нормативно закріплений характер: близький рівень (близько 30% видатків пенсійного страхування) забезпечується федеральною дотацією (Bundeszuschuss) у Німеччині [24], де подібне співвідношення є усталеною структурною ознакою стабільної системи, а не кризовим індикатором; перевищення цього орієнтиру в Україні за умов вужчої дохідної бази ПФУ (табл. 2) розглядається авторами як умовна межа переходу до структурної залежності, що потребує подальшої емпіричної верифікації на ширшій вибірці країн.

Особливого значення у вітчизняних реаліях набуває ризик тінізації економіки, який безпосередньо впливає на обсяг податкових надходжень до системи соціального забезпечення. За оцінками експертів, рівень тіньової економіки в Україні становить 30-35% ВВП, що призводить до недоотримання значних обсягів ЄСВ та створює загрозу фінансовій стійкості Пенсійного фонду та фондів соціального страхування. Податкове регулювання як правовий інструмент мінімізації фінансових ризиків у сфері соціального забезпечення реалізується через систему взаємопов'язаних механізмів, закріплених у законодавстві України.

Для забезпечення системності фінансово-правового регулювання та підвищення ефективності реалізації податкової політики запропоновано алгоритм функціонування податкової системи як інструменту мінімізації фінансових ризиків у сфері соціального забезпечення. На відміну від існуючих підходів, запропонований алгоритм інтегрує фінансові, правові та організаційні механізми управління ризиками в єдину послідовність управлінських дій. Його основу становить ризик-орієнтований підхід, який передбачає безперервний цикл: від ідентифікації фінансових ризиків та оцінки їх впливу на стійкість системи

соціального забезпечення до вибору відповідних податкових інструментів, їх нормативно-правового забезпечення, формування фінансових ресурсів соціальних фондів і подальшого моніторингу результативності прийнятих рішень (рис. 3).

Вхідними даними алгоритму є звітні показники Державної податкової служби України щодо надходжень ЄСВ, дані Державної казначейської служби про виконання бюджету Пенсійного фонду України, оцінки Міністерства економіки України щодо рівня тінізації економіки та демографічні прогнози. Відповідальними суб'єктами реалізації алгоритму є Міністерство фінансів України (формування податкової політики), Державна податкова служба України (адміністрування ЄСВ), Пенсійний фонд України (акумуляування та розподіл коштів) і Верховна Рада України (законодавче забезпечення).

На першому етапі здійснюється ідентифікація внутрішніх і зовнішніх фінансових ризиків, що можуть негативно впливати на формування ресурсної бази соціального забезпечення. Наступним кроком є комплексна оцінка масштабів і наслідків виявлених ризиків для бюджетної та соціальної систем. На основі отриманих результатів обираються найбільш ефективні податкові інструменти, спрямовані на підвищення рівня податкових надходжень, скорочення масштабів тіньової економіки, удосконалення адміністрування податків і забезпечення фінансової стійкості соціальних фондів. Реалізація цих заходів здійснюється у межах чинного фінансового та податкового законодавства, що формує правову основу функціонування системи.

Вибір податкових і страхових інструментів на третьому етапі здійснюється за критеріями фіскальної ефективності (приріст надходжень), адміністративної реалізованості та відповідності зобов'язанням України за міжнародними договорами; його правовою підставою є внесення змін до Податкового кодексу України та Закону № 2464-VI. Показниками результативності є рівень охоплення населення соціальним страхуванням, частка тіньової зайнятості, співвідношення власних доходів і видатків Пенсійного фонду України (табл. 2) та обсяг бюджетних трансфертів у структурі його доходів. Механізм зворотного зв'язку передбачає щоквартальний моніторинг зазначених показників профільним комітетом Верховної Ради України з поверненням на етап оцінки ризиків у разі відхилення фактичних значень від цільових.

Подальший етап передбачає акумуляування фінансових ресурсів державного та місцевих бюджетів, Пенсійного фонду й інших фондів соціального страхування для виконання соціальних гарантій.

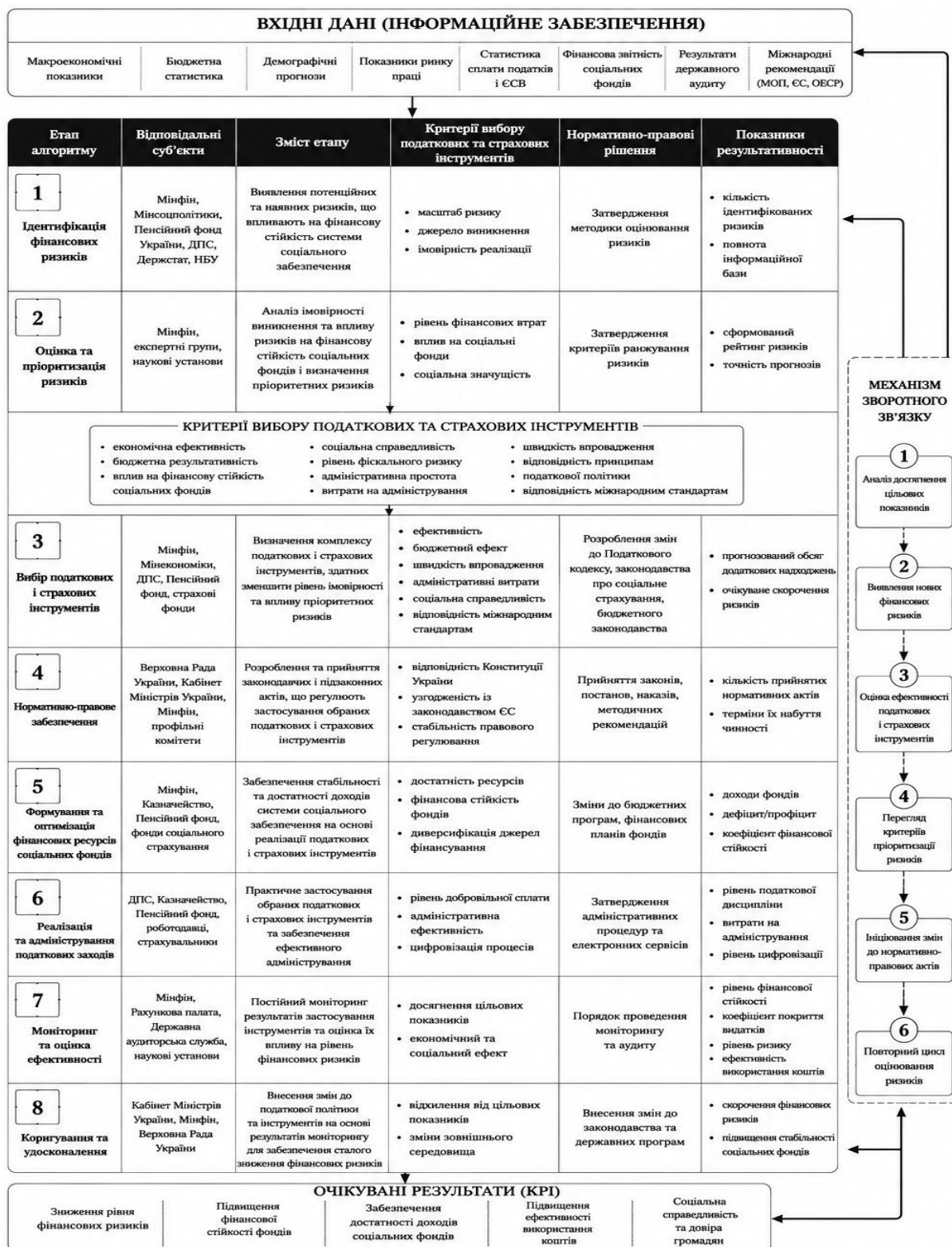

Рис. 3. Алгоритм мінімізації фінансових ризиків у сфері соціального забезпечення

Джерело: розроблено автором

Завершальним етапом є постійний моніторинг ефективності податкової політики, оцінювання фінансової стійкості системи соціального забезпечення та прийняття управлінських рішень щодо коригування податкових механізмів. Циклічність алгоритму забезпечує адаптивність податкової системи до змін соціально-економічного середовища та підвищує її здатність мінімізувати фінансові ризики у сфері соціального забезпечення. Реалізація такого алгоритму сприятиме своєчасному виявленню потенційних загроз, підвищенню ефективності податкового адміністрування, зміцненню фінансової стійкості соціальних фондів та забезпеченню належного виконання державою соціальних зобов'язань.

Згідно з чинним законодавством, базова ставка ЄСВ становить 22% визначеної законом бази нарахування; конкретні правила визначення бази нарахування, а також підстави для звільнення від сплати ЄСВ або застосування мінімального страхового внеску різняться залежно від категорії платника (роботодавець чи фізична особа-підприємець), обраної системи оподаткування та наявності доходу (прибутку) у звітному періоді, а не є окремою «фіксованою ставкою» ЄСВ. Максимальна величина бази нарахування ЄСВ у 2026 році обмежена 20 розмірами мінімальної заробітної плати [16]. Ця конструкція покликана збалансувати інтереси наповнення соціальних фондів і стимулювання легалізації доходів. Податковий кодекс України (ст. 166) передбачає можливість включення до податкової знижки з податку на доходи фізичних осіб сум пенсійних внесків до недержавних пенсійних фондів [22]. Цей механізм спрямований на стимулювання розвитку третього рівня пенсійної системи та зменшення навантаження на солідарну систему.

У випадках, коли надходжень від ЄСВ недостатньо для виконання соціальних зобов'язань, Законом про Державний бюджет передбачаються трансфери з державного бюджету до Пенсійного фонду України. Це резервний механізм, що запобігає неплатоспроможності системи, однак його надмірне використання свідчить про структурні проблеми. Дефіцит власних доходів Пенсійного фонду України, що визначається як різниця між видатками Фонду та його власними доходами ($D_t = \text{Видатки ПФУ}_t - \text{Власні доходи ПФУ}_t$, без урахування коштів державного бюджету, склад яких, як зазначено вище, не обмежується покриттям дефіциту), за даними табл. 2 становив: у 2020 р. – 197,4 млрд грн (41,2% видатків Фонду), у 2021 р. – 186,7 млрд грн (35,8%), у 2022 р. – 208,4 млрд грн (34,0%), у 2023 р. – 217,0 млрд грн (30,7%), у 2024 р. – 324,5 млрд грн (38,0%); джерело розрахунку – дані табл. 2 [21; 23]. Отже, у 2020–2024 рр. дефіцит власних доходів ПФУ становив від 187 до 325 млрд грн на рік (30,7–41,2% видатків Фонду), що перевищує раніше орієнтовний діапазон 150–180 млрд грн і 30–35% видатків. Це свідчить про незбалансованість системи і критичну залежність від бюджетних трансфертів. На відміну від багатьох країн, Україна не має накопичувальних резервних фондів, які могли б згладжувати фінансові ризики в періоди економічних криз чи демографічних шоків.

У країнах ЄС спостерігається тенденція до диверсифікації джерел фінансування соціального захисту. Так, у Німеччині пенсійна система фінансується не лише за рахунок страхових внесків (18,6% від заробітної плати, порівну розподілених між працівником і роботодавцем), а й через федеральну дотацію, що становить близько 30% видатків пенсійного страхування. [24] Це дозволяє знизити ризик дефіциту за умов демографічних викликів. Франція застосовує диференційовану структуру соціальних внесків, у якій ставки та база нарахування окремих внесків (зокрема пенсійного страхування) відрізняються для доходів у межах і понад встановлену граничну величину (*plafond de la sécurité sociale*), а не є «прогресивною шкалою зі зниженими ставками для високих доходів» у класичному розумінні прогресивного оподаткування; для доходів понад встановлений поріг діють знижені ставки, що стимулює декларування високих доходів. Водночас запроваджено Загальний соціальний внесок (CSG) за ставкою 9,2%, який стягується з більш широкого кола доходів (включаючи інвестиційні) та спрямовується на фінансування охорони здоров'я та сім'ї. [25] Система соціального страхування США фінансується за рахунок податку FICA, який складається із двох компонентів: власне Social Security (OASDI) за ставкою 12,4% від заробітної плати (по 6,2% для працівника та роботодавця) з максимальною річною базою оподаткування, та Medicare за ставкою 2,9% (по 1,45% для кожної сторони), яка стягується без верхньої межі бази. Отже, ставка 12,4% стосується виключно компонента Social Security, тоді як сукупне податкове навантаження FICA з урахуванням Medicare становить 15,3%. Особливістю є накопичення резервного Трастового фонду соціального страхування, що інвестується у державні цінні папери та забезпечує довгострокову фінансову стійкість системи. [26] Використовуючи досвід провідних країн світу для України актуальним є запровадження диференційованої ставки ЄСВ. Доцільно розглянути можливість зниження ставки ЄСВ для роботодавців з 22% до 18-20% за умови паралельного розширення бази оподаткування та посилення адміністрування. Це може стимулювати легалізацію зайнятості та збільшити загальну суму надходжень.

Також, варто законодавчо закріпити обов'язкове спрямування надлишкового надходження ЄСВ (у випадку їх виникнення) до спеціального резервного фонду, який би інвестувався у надійні фінансові інструменти та використовувався для покриття дефіцитів у кризові періоди. Посилення відповідальності за ухилення від сплати ЄСВ, впровадження електронного сервісу моніторингу виплати зарплат, забезпечить ефективну взаємодію між податковими органами, Пенсійним фондом.

Отже, отримані результати відповідають сформульованим у методологічному розділі критеріям перевірки робочої гіпотези: порівняльний аналіз (табл. 1, 2) підтверджує обернений зв'язок між рівнем диверсифікації джерел фінансування та часткою бюджетних трансфертів у видатках соціальних фондів, що загалом узгоджується з припущенням про здатність ефективної

податкової системи суттєво мінімізувати фінансові ризики у сфері соціального забезпечення. Водночас необхідно враховувати, що податкова політика не є панацеєю і має застосовуватися у комплексі з іншими заходами: пенсійною реформою, структурними змінами на ринку праці, підвищенням інвестиційної привабливості недержавних пенсійних фондів.

Порівняння з міжнародним досвідом показує, що Україна має значний потенціал для вдосконалення податкових механізмів. Зокрема, досвід Німеччини щодо федеральних дотацій, США щодо створення трастових фондів та Франції щодо розширення бази оподаткування може бути адаптований до вітчизняних реалій з урахуванням специфіки економіки перехідного періоду.

Критичним викликом залишається проблема тінізації економіки. Без суттєвого розширення бази оподаткування ЄСВ через детінізацію будь-які інші заходи матимуть обмежену ефективність. Це потребує не лише фіскальних, а й інституційних реформ, спрямованих на підвищення довіри до влади, спрощення процедур ведення бізнесу та посилення верховенства права.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, податкова система є ключовим інструментом мінімізації фінансових ризиків у сфері соціального забезпечення, забезпечуючи мобілізацію ресурсів, їх цільове спрямування та створення резервних механізмів. Фінансово-правове регулювання встановлює правові рамки функціонування цього інструментарію, гарантує захист прав платників і отримувачів соціальних виплат. Фінансові ризики у системі соціального забезпечення України мають комплексний характер і включають демографічні, економічні, правові та політичні виміри. Найбільш критичними є ризики дефіциту фінансування, тінізації економіки та неефективного використання ресурсів.

Проте, чинна система податкового забезпечення соціального захисту в Україні характеризується структурними дисбалансами: вузькою базою оподаткування, надмірним податковим навантаженням на легальну економіку, відсутністю резервних фондів та недостатнім розвитком стимулів для добровільного страхування. Для вдосконалення вітчизняної системи доцільно: запровадити диференційовану ставку ЄСВ зі зниженням загального рівня за одночасного розширення бази; створити Резервний фонд солідарної пенсійної системи; суттєво посилити податкові стимули для участі у недержавному пенсійному забезпеченні; розглянути можливість запровадження цільових податків на фінансування соціального захисту; радикально покращити адміністрування ЄСВ та боротьбу з тінізацією.

Реалізація запропонованих заходів потребує внесення змін до Податкового кодексу України, Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та інших нормативно-правових актів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з кількісною (економетричною) оцінкою впливу диференціації ставки ЄСВ на обсяг детінізації

доходів та надходжень до соціальних фондів; з розробкою методики визначення оптимального розміру резервного фонду солідарної пенсійної системи з урахуванням демографічних прогнозів; з порівняльно-правовим аналізом моделей запровадження цільових податків на фінансування соціального захисту в країнах Центральної та Східної Європи; а також з дослідженням впливу повоєнної відбудови економіки та міграційних процесів на довгострокову фінансову стійкість системи соціального забезпечення України.

Фінансування. Автор не отримував фінансування для цього дослідження.

Конфлікт інтересів. Автор заявляє, що не має конфлікту інтересів.

Декларація використання ШІ. Під час підготовки рукопису за допомогою ШІ-інструментів згенеровано рис. 3 на основі побудованого автором алгоритму. Усі результати, висновки та інтерпретації є виключно авторським внеском.

Список використаних джерел

1. OECD. Social Expenditure Database (SOCX). Paris : Organisation for Economic Co-operation and Development, 2025. URL: <https://www.oecd.org/en/data/datasets/social-expenditure-database-socx.html> (дата звернення: 03.05.2026).
2. International Labour Organization. *World Social Protection Report 2024–2026: Universal Social Protection for Climate Action and a Just Transition*. Geneva : ILO, 2024. URL: <https://www.ilo.org/publications/world-social-protection-report-2024-26> (дата звернення: 21.06.2026).
3. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : станом на 21.06.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення: 21.06.2026).
4. Касперович Ю. В. Функціональна спроможність податкової системи України. *Економіка України*. 2020. № 12 (709). С. 36–55. DOI: <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.12.036>
5. Угрин В. Фіскальні та соціальні детермінанти оподаткування доходів фізичних осіб. *Світ фінансів*. 2021. № 1 (66). С. 163–173. DOI: <https://doi.org/10.35774/sf2021.01.163>
6. Фрадинський О. Фінансово-економічний механізм забезпечення соціальної безпеки в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 42. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-18>
7. Волошина О., Ковальова М., Боженко В. Стан і тенденції розвитку фінансового забезпечення соціального захисту в Україні. *Економічний вісник Донбасу*. 2020. № 3 (61). С. 190–197. DOI: [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-190-197](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-190-197)
8. Скриль В. В. Фінансові виклики системи соціального страхування: український досвід у контексті європейської практики. *Інфраструктура ринку*. 2025. Вип. 85. С. 77–85. DOI: <https://doi.org/10.32782/infrastruct85-11>
9. Середа О. Аналіз фінансового забезпечення соціальної сфери в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. № 3. С. 94–98. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-3-16>
10. Казарян О. Механізми фінансування соціального захисту вразливих верств населення в умовах трансформації економіки. *Development Service Industry Management*. 2026. № 1. С. 250–255. DOI: [https://doi.org/10.31891/dsim-2026-13\(33\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-13(33))
11. Castel-Branco R., Cook S., Ewinyu A. K., Madonko T. On Financing Social Security in the Shadow of the Digital Age. *Global Social Policy*. 2026. Online First. DOI: <https://doi.org/10.1177/14680181261421808>
12. Assal E.-M., Panagamuwa Gamage S., Verbist G. The Hidden Side of Old Age Social Protection: The Impact of Taxes on Pensioners' Living Standards in Europe. *Journal of European Social Policy*. 2026. Vol. 36, no. 2. P. 199–216. DOI: <https://doi.org/10.1177/09589287251371901>

13. Carballo Piñeiro L. Implementation Challenges for Seafarers' Social Security Protection: The Case of the European Union. *International Social Security Review*. 2020. Vol. 73, no. 4. P. 3–24. DOI: <https://doi.org/10.1111/issr.12248>
14. Coile C., Wise D., Börsch-Supan A. et al. Social Security and Retirement around the World: Lessons from a Long-Term Collaboration. *Journal of Pension Economics and Finance*. 2025. Vol. 24, no. 1. P. 8–30. DOI: <https://doi.org/10.1017/S1474747223000215>
15. Taxation. OECD : website. URL: <https://www.oecd.org/en/topics/taxation.html> (дата звернення: 10.06.2026).
16. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України від 08.07.2010 № 2464-VI : станом на 21.06.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (дата звернення: 21.06.2026).
17. OECD. *Revenue Statistics 2025: Disentangling Personal Income Tax Revenue in OECD Countries*. Paris : OECD Publishing, 2025. DOI: <https://doi.org/10.1787/3a264267-en>
18. OECD. Social Expenditure Aggregates. URL: <https://www.oecd.org/en/data/datasets/social-expenditure-database-socx.html> (дата звернення: 21.06.2026).
19. OECD. Global Revenue Statistics Database. URL: <https://www.oecd.org/en/data/datasets/global-revenue-statistics-database.html> (дата звернення: 21.06.2026).
20. OECD. GDP and Non-Financial Accounts. URL: <https://www.oecd.org/en/data/datasets/gdp-and-non-financial-accounts.html> (дата звернення: 21.06.2026).
21. Підсумки роботи Мінсоцполітики за 2024 рік. Міністерство соціальної політики України : вебсайт. URL: <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/document-33bf2a93-a17f-4ef3-a303-fc5f44742bda> (дата звернення: 21.06.2026).
22. Податковий кодекс України : Кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI : станом на 21.06.2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 21.06.2026).
23. Пенсійний фонд України. Звіти про виконання бюджету Пенсійного фонду України за 2020–2024 роки; Огляд основних підсумків роботи Пенсійного фонду України за січень–грудень 2024 року. URL: <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/vydatky-ta-dohody-byudzhetu-fondu/> (дата звернення: 25.07.2026).
24. Deutsche Rentenversicherung. Beitragssatz; Bundeszuschuss. URL: <https://www.deutsche-rentenversicherung.de/SharedDocs/Glossareintraege/DE/B/beitragssatz> (дата звернення: 06.08.2026).
25. URSSAF. La CSG-CRDS; Plafond de la Sécurité sociale. URL: <https://www.urssaf.fr/accueil/employeur/cotisations/liste-cotisations/csg-crds.html> (дата звернення: 06.08.2026).
26. Social Security Administration. Annual Statistical Supplement: OASDI Program Description; Trustees Report Summary. URL: <https://www.ssa.gov/policy/docs/statcomps/supplement/2023/oasdi.html> (дата звернення: 06.08.2026).

References

1. OECD. (2025). Social Expenditure Database (SOCX). <https://www.oecd.org/en/data/datasets/social-expenditure-database-socx.html>
2. International Labour Organization. (2024). *World social protection report 2024–2026: Universal social protection for climate action and a just transition*. <https://www.ilo.org/publications/world-social-protection-report-2024-26>
3. Constitution of Ukraine. Law of Ukraine No. 254к/96-VR (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> [in Ukrainian].
4. Kasperovych, Yu. V. (2020). Functional capacity of the tax system of Ukraine. *Ekonomika Ukrainy*, 63(12(709)), 36–55. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2020.12.036> [in Ukrainian].

5. Uhryn, V. (2021). Fiscal and social determinants of personal income taxation. *Svit finansiv*, 1(66), 163–173. <https://doi.org/10.35774/sf2021.01.163> [in Ukrainian].
6. Fradynskyi, O. (2022). Financial and economic mechanism for ensuring social security in Ukraine. *Ekonomika ta suspilstvo*, (42). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-18> [in Ukrainian].
7. Voloshyna, O., Kovalova, M., & Bozhenko, V. (2020). State and trends in the development of financial support for social protection in Ukraine. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, 3(61), 190–197. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3\(61\)-190-197](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2020-3(61)-190-197) [in Ukrainian].
8. Skryl, V. V. (2025). Financial challenges of the social insurance system: Ukrainian experience in the context of European practice. *Infrastruktura rynku*, (85), 77–85. <https://doi.org/10.32782/infrastruct85-11> [in Ukrainian].
9. Sereda, O. (2023). Analysis of financial support for the social sector in Ukraine. *Ukrainskyi ekonomichnyi chasopys*, (3), 94–98. <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2023-3-16> [in Ukrainian].
10. Kazarian, O. (2026). Mechanisms for financing social protection of vulnerable population groups under economic transformation. *Development Service Industry Management*, (1), 250–255. [https://doi.org/10.31891/dsim-2026-13\(33\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-13(33)) [in Ukrainian].
11. Castel-Branco, R., Cook, S., Ewinyu, A. K., & Madonko, T. (2026). On financing social security in the shadow of the digital age. *Global Social Policy*. Advance online publication. <https://doi.org/10.1177/14680181261421808>
12. Assal, E.-M., Panagamuwa Gamage, S., & Verbist, G. (2026). The hidden side of old age social protection: The impact of taxes on pensioners' living standards in Europe. *Journal of European Social Policy*, 36(2), 199–216. <https://doi.org/10.1177/09589287251371901>
13. Carballo Piñeiro, L. (2020). Implementation challenges for seafarers' social security protection: The case of the European Union. *International Social Security Review*, 73(4), 3–24. <https://doi.org/10.1111/issr.12248>
14. Coile, C., Wise, D., Börsch-Supan, A., Gruber, J., Milligan, K., Woodbury, R., Baker, M., Banks, J., Behaghel, L., Ben Salem, M., Bingley, P., Blanchet, D., Blundell, R., Boldrin, M., Bozio, A., Brugiavini, A., Bucher-Koenen, T., Buia, R. E., Caroli, E., ... Yashiro, N. (2025). Social security and retirement around the world: Lessons from a long-term collaboration. *Journal of Pension Economics and Finance*, 24(1), 8–30. <https://doi.org/10.1017/S1474747223000215>
15. OECD. (n.d.). Taxation. <https://www.oecd.org/en/topics/taxation.html>
16. On the Collection and Accounting of the Single Contribution for Compulsory State Social Insurance. Law of Ukraine No. 2464-VI (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> [in Ukrainian].
17. OECD. (2025). *Revenue statistics 2025: Disentangling personal income tax revenue in OECD countries*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3a264267-en>
18. OECD. (n.d.). Social Expenditure Aggregates. <https://www.oecd.org/en/data/datasets/social-expenditure-database-socx.html>
19. OECD. (n.d.). Global Revenue Statistics Database. <https://www.oecd.org/en/data/datasets/global-revenue-statistics-database.html>
20. OECD. (n.d.). GDP and Non-Financial Accounts. <https://www.oecd.org/en/data/datasets/gdp-and-non-financial-accounts.html>
21. Ministry of Social Policy of Ukraine. (n.d.). Results of the Ministry of Social Policy activities for 2024. <https://www.msp.gov.ua/legislation/regulatory-framework/document-33bf2a93-a17f-4ef3-a303-fc5f44742bda> [in Ukrainian].
22. Tax Code of Ukraine. Code of Ukraine No. 2755-VI (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> [in Ukrainian].
23. Pension Fund of Ukraine. (n.d.). Reports on the execution of the budget of the Pension Fund of Ukraine for 2020–2024; Overview of the main results of the Pension Fund of Ukraine's work for January–December 2024. <https://www.pfu.gov.ua/statystyka/vydatky-ta-dohody-byudzhetu-fondu/> [in Ukrainian].

24. Deutsche Rentenversicherung. (n.d.). Beitragssatz; Bundeszuschuss [Contribution rate; Federal subsidy]. <https://www.deutsche-rentenversicherung.de/SharedDocs/Glossareintraege/DE/B/beitragssatz> [in German].
25. URSSAF. (n.d.). La CSG-CRDS; Plafond de la Sécurité sociale [The CSG-CRDS; Social security ceiling]. <https://www.urssaf.fr/accueil/employeur/cotisations/liste-cotisations/csg-crds.html> [in French].
26. Social Security Administration. (2023). Annual Statistical Supplement: OASDI program description; Trustees Report summary. <https://www.ssa.gov/policy/docs/statcomps/supplement/2023/oasdi.html>

<i>Отримано:</i>	03.07.2026	<i>Beérkezett:</i>	2026.07.03	<i>Received:</i>	03.07.2026
<i>Прийнято до друку:</i>	28.08.2026	<i>Elfogadva:</i>	2026.08.28	<i>Accepted:</i>	28.08.2026
<i>Опубліковано:</i>	30.09.2026	<i>Megjelent:</i>	2026.09.30	<i>Published:</i>	30.09.2026